

Eräitä tietoja Repolan Kyöttisten suvusta.

Jyväskylän Yhteislyseossa toimiva vanhempi lehtori *M a i j u K e y n ä s* kiersi vv. 1938—40 Karjalan Sivistysseuran stipendiaattina eri osissa Suomea keräämässä muistitietoja täällä olevien itäkarjalaisten keskuudessa. Hänen kokoamansa tiedot ovatkin huomattavan runsaat ja arvokkaat. Seuraava selostus Kyöttisten suvusta on koottu näistä muistelmista. Kerääjä on saanut nämä tiedot maanviljelijä *Pekka Kyöttiseltä* ja tämä taas iso-isältään *Simanalta*.

Vanhin tiedossaoleva Kyöttisten esitaatto oli nimeltään *Hovatta*. Hän eli vv. 1737—1829 välillä. Hovatalla oli ainakin yksi veli, joka meni kotivävyksi Repolan Saarenpään kylään. Mainitun veljen jalka oli hyvin huono. Siitä hän sai haukkumanimen *Kuikka*, jonka Saarenpään kylässä oleva sukuhaara myöhemmin otti sukunimekseen. Kuikan suku on siis alunperin Kyöttisiä.

Hovatalla oli *Oleksi*-niminen poika. Hän eli vv. 1762—1812. Hänellä oli veli, joka kaatui jossakin sodassa. Hänen muistokseen pystytettiin talon eteen risti, joka oli siinä vielä viime vuosisadan lopulla. Lahonneena se korjattiin pois ja tilalle istutettiin pihlaja, joka vieläkin kasvanee Kyöttisten sukutilalla Repolan Omelian kylässä.

Oleksilta jäi 14-vuotias poika *Simana*. Hän eli lähes 90-vuotiaaksi (1797—1886). Heti isänsä kuoltua tämä 14-vuotias poikanen otti itselleen vaimon, jotta talon työt tulisivat tehdyiksi, kun ei ollut varaa ottaa palvelijaa. Viikiminen toimitettiin pojan alaikäisyyden takia vasta myöhemmin. Nuori emäntä oli n. 20 vuotias, Iivanaisia Pläkkäjän kylästä Repolasta. Tämä synnytti pojan, Jaakon, ja tyttären.

kukin omalla työsarallaan. Asiaan on nyt kiinnitetty laajempaakin huomiota. Eri keskusjärjestöjen yhteisvoimin lähti viime keväänä liikkeelle Suomen Kansan Ryhtiliike parantamaan tapakulttuuriamme lähinnä olympian kisoja silmällä pitäen. Tämä yritys on oikeaan osunut. Vaikka aika onkin lyhyt, on varmaan saavutettavissa tuloksia, jos siihen kiinnitetään tarpeeksi huomiota. Kun tämä toiminta liikkuu todellisuustajuisella pohjalla, tapaa se varmasti vastakaikua laajoissakin kansalaispiireissä. Jo sillä, että kansa herää huomaamaan epäkohdat, on paljon voitettu.

On syytä toivoa, että koko kansa näkee tässä työssä yhteisen tehtävän. Suomen koko kansa on isäntäväkeä tulevissa suurjuhlissa. Tämä velvoitteen meitä itsekutakin tekemään parhaamme osoitukseksi olevamme sivistyskansan jäseniä.

W. K e y n ä s.

Viimemainittu meni naimisiin maanvilj. Kakon kanssa Repolan Vuosniemen kylässä. Kun nuori aviomies tuli töistä väsyneenä ja nukahti penkille tai muualle, niin vaimo kantoi hänet omaan vuoteeseensa kuin lapsen. Tämä vaimo kuoli nuorena todennäköisesti keuhkotautiin. Jaakon vaimo oli Muujärven kylän Ipatteja. Ipatti alkuaan kuuluu olleen haukkumanimi. Kuultiin sellainen sananparsa kuin »pyörit kuin Ipatin mellitshä» (= mylly).

Jaakon lapsia olivat Iivana, Lukki (Lukeria) ja Ogahvie. Lukki otti itselleen vaimon Kiimasjärven Ortjosien tyttäristä. Ensimmäisen vaimon kuoltua meni Jaakko uusiin naimisiin ja heille syntyi siitä avioliitosta poika *D a n i l a*. Tästä pojasta Danilasta, juontuu toinen Kyöttisten sukuhaara. Jaakon pojista Ivana muutti nuorena Venäjälle. Hänestä itsestään yhtä vähän kuin hänen perillisestään ei ole mitään tietoa. Sensijaan Danilan perillisistä tiedetään, että osa heistä muutti Suomeen, nim. Heikki, Maria ja Anna, Villen ja Outin jäädessä Karjalaan.

Ensimmäisen vaimon kuoltua otti Simana toisen vaimon itselleen Repolan kirkonkylästä Prokkosen tyttäriä. Tästä avioliitosta syntyi tytär ja kaksi poikaa. Tytär meni naimisiin Omelian kylään Huurei Nesterisen kanssa. Näiden lapsista ovat Iivana ja Nikolai Nesterinen Suomessa ja Outi naimisissa Rukajärven pitäjän Tiiksjärven kylässä.

Simanan toisesta avioliitosta syntynyt toinen poika oli nimeltään *Konoi*. Hän oli syntynyt helmikuun 20 p:nä 1851 ja kuoli syksyllä 1935. Hänen vaimonsa oli *Domnina Jyrgine* Repolan Kolvasjärvestä. Heille syntyi 13 lasta, joista suurin osa kuoli lapsina. Elossa on vielä poikia *Pekka* ja *Nikolai*, joista Pekalla on 7 lasta ja Nikolaille 4, kaikki asuvat Suomessa, sekä *Aku-liina*-niminen tytär, naimisissa Romanaisen kanssa Kolvasjärvellä. Elossa olevista pojista on *Pekka* syntynyt syyskuun 6 p:nä 1883 ja *Nikolai* joulukuun 20 p:nä 1892.

Toinen Simanan pojista oli nimeltään *Sergei*. Hän oli syntynyt 1855 ja kuoli sydänhalvaukseen 1921. Hänen vaimonsa oli *Marppa Hilipäinen* Repolan Virran kylästä. He olivat lapsettomia ja asuivat kuolemaansa saakka yhdessä veljensä *Konoin* kanssa. *Sergei* oli sotilaana viimeisessä Turkin sodassa. Oli aikoinaan kauppiana ja maanviljelijänä. Kaksi kertaa viholliset ryöstivät hänen kauppansa.

Tähän aikaan eli Repolassa useita kuuluja tietäjiä. Niistä mainitaan ukko *Simana Kyötti*, *Muujärven G a u r o J y r g i n e*, *Tuulivaaran M i i k k u l a L a r i n i*, *Kolvasjärven K u i s m a L u k k a r e* sekä etupäässä metsästyksistään kuulut *J e h k i m ä P i e n i n g ä s t ä* ja *J a a k k i m a i n e n Z o l k a s t a*.

Kerrottakoon tässä Simana ja Konoï Kyötisestä tietäjinä.

Simana Kyötti oli saanut tietonsa joltakin kulkurilta aikamiehenä. Hän oli erinomaisen hyväntahtoinen. Jos esim. joku lähiseudulla kuoli eikä ollut kirstua, ei Simanalla ollut niin kiirettä, ettei olisi ennättänyt sitä tehdä. Niin isä Simana kuin hänen poikansa Konoï olivat kuulua auttavaisuudestaan silloinkin, kun sitä ei pyydetty. Simana oli ainakin 50:n parin puhemiehenä (patvaskana). Häntä käytettiin puhemiehenä etupäässä sellaisissa häissä, joissa työllä oli 2 kilpailijaa. Hänenkin puhemiehenä ollessaan saattoi pariskunnan morsiamen rikkaa joku velho niin, että morsian saattoi kirkon ovella kaatua tiedottomana maahan. Morsian kannettiin johonkin taloon pyörtyneenä. Patvaska arpoi viinassa ja katsoi siitä, kuka pahantekijä oli ja virkkoi: »Kyllä se mies ajaa meitä takaa». Ei kulunut pitkääkään aikaa kun velho, rikkeiden laatija, tuli aivan höperöksi ja tuli pyytämään anteeksi tekoaan. Hän toi Kyötille viinapullon sanoen: »Olet tuatto ta muamo, jos piässä miut tästä!» Kyötti oli sitten vannottanut velhoa, ettei tämä enää sellaista tekisi, sillä tämä ei ollut viimeinen kerta, jolloin ryhdyn vastatoimenpiteisiin, jos vielä sellaista teet. Eikä sen jälkeen tapahtunut morsiusparille mitään pahaa. Aina, milloin oli pelkoa siitä, että jotain tapahtuisi, varasi puhemies edeltäpäin morsiusparin, kiersi pariskunnan lukien samalla loitsuja; näin eivät rikkeet (kaikenlaiset pahat) päässeet tarttumaan. Velho saattoi myrkyttää ruualikin (myrkyllisiä kasveja käyttämällä) tai loit-simalla.

Simana oli kuulu myöskin kaukonäkijänä. Näitä tapauksia on hyvinkin paljon. Hän sai esim. tietää varkaat. Hän näki, oliko kadonnut eläin elossa vai ei ja missä oli. Mainitsemme näistä kolme tapausta.

Kerran kotitalon lehmät olivat joutuneet ek-syksiin ja olivat kateissa kaksi yötä. Ukki Simana ei tällöin ollut kotosalla. Jaakon vaimo lähti lehmiä hakemaan, kuuli kellon äänen ja meni sitä kohti, mutta silloin kuului kellon ääni taas muualta. Tuli kotiin. Konoï poika ja veljensä

Konoï Kyötti poikansa Pekan ja tämän pojan kanssa.

vaimo lähtivät nyt etsimään. Taasen kuului kellon ääniä eri suunnalta. Konoï määräsi lähettäväksi siihen suuntaan mistä hän ääntä kuuli. Kun sieltä ei lehmiä löydetty, palattiin lähtöpaikalle. — Taas sama juttu: kuuluu kellon kalkatusta kahdelta suunnalta, kummankin kuuntelijan omaltaan. Lähtevät nyt sille suunnalle, mistä vaimo kuulee, mutta sieltäkään ei lehmiä löydy. Tällä välin ukki Simana oli palannut matkoiltaan kotiin. Kuultuaan asian hän lähti veräjälle ja teki siellä konstejaan. Kun Konoï poika meni sitten veräjälle ja aukaisi yhden riu'un, olivat lehmät niin lähellä, ettei niihin ollut kuin muutama kymmen metri. Ensi kerran nyt Konoï poikanen huomasi isänsä mahdin.

Toisen kerran olivat kolmen tai neljän talon ihmiset etäällä salossa huhdassa ruista leikkamassa. Heitä oli siellä kymmenkunta henkeä. Erään mukana olleen naisen, Omelian kylästä kotoisin olevan Danila Hotulaisen vaimon jalka oli kipeä. Hänet lähetettiin muita edellä rantaan veneestä vettä luomaan ja siksi, ettei toisten tarvitse hänen takiaan viivytellä matkalla. Mutta nainen eksi rantaan tullessaan eikä häntä löydetty. Jälestä tuleville tuli hätä käteen, kun vaimoa ei ollutkaan rannassa. Häntä huhuiltiin, ja naisen mies jäi häntä etsimään. Ajateltiin, että ehkäpä hän oli maitse lähtenyt kotiin. Niin lähtivät toiset veneellä menemään.

Vaimoa ei kuitenkaan ollut kotona eikä mieskään häntä mistään löytänyt. Sunnuntaina hälyytettiin koko kylän väki kadonnutta etsimään, mutta tuloksetta. Ei edes mitään merkkiä löytynyt siitä, mihinpäin vaimo oli lähtenyt. Etsijäjoukko palasi tyhjin toimin kylään ja nyt käännyttiin Simana-tietäjän puoleen. Hänelle tuotiin jokin kadonneen vaimon vaatekappale, jota kostutettiin viinaan. Simana katsoi kotvan vaatteeseen ja virkkoi: »Nainen elää ja juoksee. Häntä ei kuitenkaan tavattaisi, ennenkuin väsyisi ja sattuisi johonkin.»

Nainen oli tullut toisen eli Pottosten huuhtaan, joka oli kaukana lähtöpaikasta, syönyt sinne jääneen leivän ja aikonut lähteä kotiin, mutta olikin taas lähtenyt toisaalle ja tullut lopuksi Muujärven kylään, joka on 40 kilometrin päässä Omeliasta ja 25 km:n päässä lähtöpaikalta, jossa vene oli. Salolla on juossut miten pitkän matkan tahansa ja viipynyt matkalla 4—5 päivää.

Konoï Kyötin vaimo D oim'n i'njaj o.s. Jyrkinin, Repolan Kolvasjärvestä.

Viime syyskuun 27 pnä täytti Helsingin etel. suomalaisen seurakunnan kirkkoherra, jumaluusopin tohtori, professori Paavo Virkkunen 75 vuotta.

Kolmantena tapauksena kerrottakoon seuraava: Paimenpoika katosi ja oli parisen viikkoa kateissa. Hän sai lähteestä vettä ja pysyi jotenkuten hengissä. Poikaa oli etsitty koko kylän voimalla, sitten hälyytetty virkamielistö ja kun näistä ei ollut apua, käännettiin Simana-ukon puoleen. Ukko näki lasista ahon reunassa, Potosten kaskimaan syrjässä, majan, jonka lähellä oli lähde. Tämän talon karjan poikanen paimensi. Maja oli pohjoiseen viettävällä rinteellä ja poika vielä eli tuossa majassa. Nyt tiedettiin pojan olinpaikka. Sinne kiirehdittiin ja poika, Iivana Romanainen Repolan Kolvasjärven kylästä, löydettiin mainitulta majalta tajuttomana. Häntä ruvettiin virvoittamaan maidolla ja virvoikkeilla. Ensimmäinen sana, minkä poikanen lausui herättyään, oli »kimppu». Siitä hän sai lisänimen »Kimppu-Iivana», jolla nimellä hänet myöhemmin tunnettiin.

Tällaisia tapauksia on Kyötti Simanan elämässä miten paljon tahansa. Joka kerta kun piti saada selville kadonneen olinpaikka, oli tuotava tietäjälle hevosen suitset, vaatekappale t.m.s., jota kadonnut oli käyttänyt, muuten tietäjä ei tiennyt mitään eikä ruvennut edes arvoitusta toimittamaan.

Ukkoa käytettiin myös verensalpaajana, tulen ja raudan vihoista ottajana, äidin lapsikipeistä päästäjänä, maahisesta johtuneen kivun poistajana. Niihin hän itse valmisti lääkkeitä, joihin käytettiin pääaineina viinaa ja kermaa.

Kun poikansa Konoi oli isältään kysynyt opetusta kaukonäkemiseen, oli ukki sanonut sen olevan synnillistä ja että poika ei sitä tarvinut. Kaukonäkemistaidon hän siis pojaltaan suoraan epäsi synnillisenä. Sen sijaan hän neuvoi pojal-

leen runomuotoiset loitsut, siis sen tietopuolen, jossa ei arpa tarvittu. Pekka Kyötin tietojen mukaan Simana Kyötin runoja on Konoin sanelemina maisteri Toivo Kaukorannalla, tri O. A. Väisäsellä, Kai Donnerilla ym.

Kono Kyöttiä käytettiin silti monissa hätämenoissa. Erikoisesti hän oli kuuluisa poppamies. Vihittyihin saattoi tulla sairaaloisuutta jonkun vihamielisen velhon vaikutuksesta siten, etteivät nämä päässeet normaalseen yhteiselämään. Tätä sanottiin »pinoonpanemiseksi», joka merkitsi sitä, että pariskunnan organismi oli joutunut siihen tilaan, ettei mikään toiminut. Niin kävi Konoin omalle tyttärelle ja hänen miehelleen. Kului kuukausia, etteivät päässeet toistensa yhteyteen. Konoi heidät päästi tästä vaivasta. Syyllisenä tähän epäiltiin Kolvasjärven Kuismaa. Hän olisi sulhasen naapurina halunnut tämän puhemieheksi, mutta ei otettu, ja lisäksi häissä tarjottiin vain vähäsen viinaa. Toinen samanlainen tapaus oli Pläkkäjän kylässä Aleks Kirjavaisella, jossa niinkään Konoi oli päästämässä pariskuntaa. Kummassakaan tapauksessa ei Konoi ollut puhemiehenä. Jos olisi ollut, ei tällaista olisi tapahtunutkaan, sillä hänen »patvaskana» ollessaan ei pariskunnalle tällaista ihmettä tapahtunut. Tällaiset parannusmenetelmät oli Konoi saanut isältään Simanalta. Tämä oli kyllä saanut kaukonäkijänä selville pahan aikaansaajan, mutta ei neuvonut sitä tietoa pojalleen, joten hän ei pystynyt siihen. Tavallisesti aiheuttajana oli jokin kilpakosija, joka jollei itse siihen kyennyt, palkkasi jonkun toisen tietäjän pahanaiheuttajaksi. Konoi eli myöskin aika vanhaksi, sillä hän oli syntynyt v. 1851 ja kuoli v. 1935. Simana oli mieron staroviero, so. vanhauskoinen, mutta ennen kuolemaansa hän poikansa Konoin kehoituksesta tämän puhuttua vakavasti siitä, miten sukulaisten kreikkalaiskatolisina oli vaikea käydä starovieravainajan haudalla, suostui asiaan ja niin käskettiin pappi antamaan hänelle Pyhää ehtoollista. Niin oli Simanan vaimokin muuttanut vanhauskoisuudesta kreikkalaiskato-liseksi ennen kuolemaansa.

Tämän lehden toimittaja oli kerran Kyötti Konoin pojan Pekan tilalla kauppias Pekka Maurasen kanssa. Konoi oli heinätoisissa muun talonväen kanssa. Tällöin toinen vieraista, kauppias Mauranen, päätti kokeilla Konoin tietoutta. Hänellä oli paiseentapainen näppylä niskassa. Hän meni vaivastaan puhumaan Konoille. Ukko vei potilaansa ladon taakse, paineli siellä kipeää kohtaa jollan kovalla esineellä samalla lukien loitsujaan. Niska kyllä parani, mutta potilas ei myöhemmin ollut aivan varma, oliko parantuminen tapahtunut tietäjän ansiosta, vaiko muuten.

Kyöttisen suvun vielä elävistä jälkeläisistä olisi paljonkin kirjoitettavaa. Nämä eivät kuitenkaan ole tulleet kuuluiksi vanhan kansan tietäjinä, mutta kylläkin liikemiehinä ja ennenkaikkea kotiseutunsa ja heimonsa asiain hoitajina ja sen puoltajina.